

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Ašikovanje (1899)

Antun Hangi

Ašikovanje, ah to ašikovanje? Ima li išta idealnijeg i ugodnijeg od ad ašikovanja! Doba, kada je ?ovjek kao mladi? za pogled ljubljene djevojke žrtvovao dane i no?i, kada nije imao drugih misli ni želja nego da vidi caricu srca svoga i da ?uje milu rije? njezinu. Nikad se ne zaboravlja. Dani kada ga je nježni stiskaj dragine ruke, slatki posmeh iz njezinih ustiju u?inio najsretnijim ?ovjekom na zemlji, neizbrisivi su u srcu i pameti. A tek prvi zagrljaj, prvi poljubac! Ima li ?ovjeka na zemlji koji bi na to zaboraviti mogao?

?im je ašikovanje idealnije i nježnije, tim je ljubav ?iš?a i plemenitija. Ali ako je iko nesebi?an, nježan i idealan ašik?ija, to je naš musliman koji ašikuje nedjelje i mjesecce, a ne smije u ku?u drage svoje, niti se usu?uje da svome idealu, svojoj ljubljenoj djevojci samo i ruku stisne, a kamoli da je privine na juna?ke grudi i da izljubi ono milo lice, one rumene usne i one plave ili crne o?i koje su mu u snu i na javi, u srcu i na pameti.

Prije nego progovorimo o ašikovanju, da reknemo koju o momku i djevojci. Kada djevojci bude ?etrnaest do petnaest godina, bude djevojkom. Sada ne smije ona više sama iz ku?e, a ako ide svojoj prijateljici ili rodici, valja joj ogrnuti feredžu kao i udatoj ženi. Djevojka ne smije više u ?arsiju, a ne smije ni na ona mjesta kuda mnogo svijeta hoda. Ako kuda ide, mora paziti da ide sokacima kuda najmanje svijeta prolazi. Zato, pro?eš li kroz koji tih muslimanski dio grada, mo?i ?eš vidjeti kako je ovdje ili ondje, bez šuma, brzim korakom prošla ženska prilika, to je djevojka koja si je pokrila lice duvakom 35 dugom tankom bijelom maramom, pa je sko?ila preko puta u komšiluk ili se žuri u rod ili svojoj prijateljici. Strogo po šerijatu ne bi djevojka smjela u duvaku iz ku?e izlaziti, ali se je ve? od starine uobi?ajilo da može pod duvakom u komšiluk ili u rod ili svojoj prijateljici ako joj ku?a nije daleko.

U Sarajevu, gdje je svijet slobodoumniji, djevojke se obi?no ne kriju, ali zato ne?eš nikada vidjeti da bi koja hodala gologlava ili samo u fesi?u kao krš?anka ili Jevrejka. Na glavi joj je uvijek velika marama, koja joj ?esto sve do tala seže. Oba kraja te marame mora ona nikom licu pritegnuti, a ako kraj nje pro?e nepoznat muškarac, osobito inovjerac, treba da maramom lice ja?e zastre.

Djevojka je osamljena, te osim djevojke, svoje priteljice, nema stvora na zemlji s kojim bi mogla intimnije popri?ati. Sa djevoj?icama ne može — ta ona je djevojka, a prijateljstvo izme?u žene i djevojke ne može biti tako srda?no i pouzdano, kao me?u djevojkama, jer žene nemaju više onih misli i želja koje se roje u srcu i glavi djevoja?koj. Baš zato ne može djevojka biti bez djevojke, jer komu ?e se potužiti i komu tajne srca svoga otkriti ako ne djevojci, drugarici svojoj koja je jedina razumije, koja se s njom u radosti veseli i koja ju u žalosti žali i tješi, a ako ustreba i suze utire.

Zagonetno je to srce djevoja?ko; ni majka ne smije uvijek da zna Šta se u njemu krije, a prijateljici se otkriti mora. Radi toga su djevojke ?esto zajedno i jedna bez druge tako reku? ni živjeti ne može. Kada se sastanu pripovijedaju si tajne Što ih samo one sniju znati, ili pjevaju i igraju kolo, ili se na ljlja?kama ljljaju, ili se kako druk?ije zabavljaju.

Muslimanske su djevojke obi?no vrlo lijepo jer ne moraju raditi teških poslova; ne prži ih sunce i ne bije zima. One obavljaju samo ku?ne poslove, pa kako da ne budu lijepo! Žive trijezno i umjereno, kako to Bog i narav zapovijeda, pa kako da ne budu zdrave! Djevojka se hvali zašto je lijepa:

*Plaho me je majka milovala,
Rano me je u loinici slala.
Kasno me je iz loznice zvala.
Majka, me je šerbetom pojila,
Rumenom me ružom utirala,
Prije vakta ru?at bi mi dala,
Prije vakta ve?erati dala.*

Kako može djevojka da bude lijepa, krasno opisuje i haremska narodna pjesma:

*Otkako je svijet postanuo,
Nije lipši cvijet procvatio,
Nit'je lipša divojka odrasla,
Nego što je Fatima divojka.*

ili:

*Lipote joj u svoj Bosni nema,
Lipa struka do devet sandžaka,
Ruse kose do Stambola grada.
Kakve su joj o?i i obrve.
Valjaju joj Šama i Misira.*

Gondže Meho isprosio i vjen?ao Hercegovku »divojku« a da je ni vidio nije, pa je sada ku?i vodi. Idu?i planinom moli Boga da mu dade »vihra sa planine, jugovine sa Hercegovine«, da vidi šta on ku?i vodi. Bog mu se smilova i dade mu »vihra sa planine, jugovine sa Hercegovine«. Vjetar joj skine pulli duvak s glave, a ispod njega:

*Sinu lice kano iarko sunce.
Sve svatove groznica pojata,
Gondže Meho s konja upanuo.*

Da djevojka bude lijepa, mora biti »bila i rumena, tanka i visoka,« ona mora imati »ruke berberove« a »kose priko pasa.«

Koliko djevojkama nedostaje naravne ljepote, nastoje je one umjetnim na?inom pove?ati. One se vrlo lijepo odijevaju, boje si kose i obrve, a lice mažu finim bjelilom i rumenilom. Zamislite sada sebi mladu, zdravu muslimansku ljepoticu, visoka uzrasta, kosa »priko pasa«, kao ugljen crnih o?iju i obrva, lica »bila i rumena«, odjevenu u prekrasno, vrlo slikovito tursko odijelo izvezeno srebrom i zlatom. Na glavi joj fesi?, na fesi?u kita i dukati, oko vrata struke od zlata i bisera, a na rukama belenzuci — pak recite nije li lijepa? Zar je, dakle, ?udo što naš momak nedjelje i mjesecu asikuje i obija vrata i prozore svoga idealna, da taj prekrasni naravni, ali zalijevani i umjetno uzgojeni cvijetak ubere i ku?i ponese?

Ali ako su djevojke lijepa, kršni su i momci, pak ?eš me?u bosanskim Muslimanima na?i upravo krasnih ljudi. Je li, dakle, ?udo da i djevojka zavoli takova maj?ina sina i da nastoji da bude što ljepša, da mu onu'li i da mu srce osvoji?!

Jer se muslimanske djevojke kriju, mislio bi ?ovjek da se momak i djevojka mogu teško upoznati, i da se žene po želji ili po zapovijedi roditelja ili posredovanjem starijih žena koje poznaju momka i djevojku, te da se i vjen?aju, a da se prije ni vidjeli nijesu. U prijašnja vremena, do pred neko pedeset do osamdeset godina, tako je i bilo, a to nam najbolje dokazuje i narodna pjesma o gondžetu Meni, koji je vjen?anu djevojku ku?i vodio i Boga molio da joj vjetar lice otkrije, da vidi što on ku?i vodi. Danas je to sasvim druk?ije; danas ne samo da momak ima dovoljno zgode da djevojku vidi, nego da se s njom i porazgovori.

Momci se sa djevojkama sastaju ponajviše kod komušanja, zatim kod hatmi, sunne?enja i u svatovima.

Kakav imu?niji gospodar pozove ve?erom momke i djevojke iz komšiluka ili iz svoje mahale na komušanje. Djevojke dolaze uvijek u pratnji svojih matera ili neoženjene bra?e, a momei sami. Momei posjeda ju na kukuruz, a djevojke na zemlju kraj kukuruza. Dok se komuša, djevojke su otkrivene. Za vrijeme komušanja su matere onih djevojaka u haremu kod doma?ice, pa dok su one u ku?i, zabavlja se mladež sama.* Tu ima smijeha, šale i nedužnoga bockanja na pretek, a samo kad i kad prodre pridušeni djevoja?ki hihot, a onda sve ušuti. Iza toga nastavlja se prvo; šali se, smije se — mladež kao mladež. Kada se djevojke malo uslobode, zapjevaju; jedna zapo?ne, a druge prihvate. ?im su djevojke jednu pjesmu otpjevale, zapjevaju momei drugu, biva neka se vidi da i oni znaju pjevati.

Muslimanske su djevojke vrlo stidljive i dobro uzgojene, pa se nijedna ne?e kroz cijelu ve?er usuditi da momka u o?i pogleda, a kamoli da se s njim u razgovor upusti. Ako je koji momak koju djevojku begenisao, zavolio, baca joj klipove kukuruza u krilo. Ako ona kukuruz prihvati pa ga iskomuša, zna se da se i njoj momak svi?a i da može s njom ašikovati. Dok kukuruz komušaju, naravno je da doma?ina dobro pazi da me?u mladež ne dolaze oženjeni ljudi ili nepozvani momei i muževi koje druge vjeroispovijesti.

Kod sunne?enja, hatmi i u svatovima ru?aju ili ve?eraju djevojke u haremu sa ženama, a muškarci u ahani, doti?no u selamluku, ali si djevojke kao prave Evine k?eri, znaju na?i dosta zgode da sad ova, sad ona iza?e iz harema, samo da ih momei vidjeti mogu. Poslije ru?ka ili ve?ere idu oženjeni ljudi ku?i, a mladež se sastaje u posebnoj sobi; u ahani, doti?no u selamluku, igra kolo, ili se kako druk?ije zabavlja. Ako je lijepo vrijeme, iza?u momei i djevojke u avliju, uhvate se u kolo i igraju.

Svaki se momak uhvati do one djevojke koja mu je najmilija, pa igraju dok se ne smrkne, a kad se smrkne, ulaze u ku?u i zabavljaju se i dalje, dok im to roditelji dozvole. Ako je malo momaka i djevojaka pa ne?e da igraju kolo, sjednu djevojke na ljlja?ke, ljljaju se i pjevaju, a momei se šale ili se s njima razgovaraju. Momak se ne?e u razgovoru nikada sasvim približiti djevojci, nego govoru u daljini od tri do ?etiri koraka. U razgovora pazi dobro da ne rekne što nepristojna ili takova radi ?ega bi se djevojka pred drugima zastidjeti mogla.

I ovakove sastanke i igranke šerijat ne dozvoljava, ali eto — tako je danas i tomu se pomo?i ne da. Prema tomu, dakle, vidimo da momei i djevojke imaju dosta zgode, da se vide i upoznaju, pa i zavole. Iza kako su se upoznali i zavoljeli, stanu momei sa svojini djevojkama ašikovati. Ašikuju obi?no samo petkom i blagdanom poslije podne. ?im je narod podne otklanjao i iz džamije izašao, idu momei pod prozore ili na vrata svojim djevojkama. Djevojke su se dotle obukle u naljepša odijela, pometale sve svoje nakite na se i stoje iza demira ili na vratima ili u baš?i iza plota ili živice bez zavija?a i ?ekaju ko ?e putem pro?i. Malo su koja vrata u muslimanskim dijelovima grada na kojima ne bi petkom poslije podne barem po jedna djevojka bila. Momak do?e pod prozor, pred vrata ili pred ogradu ljubljenoj djevojci i ašikovanje zapo?ne. Kako ašikuju i šta pri tome govore, lijepo nam opisuje Fejzi-beg Kulenovi?, pa mislim da ne?e biti zgorega ako njegove rije?i doslovce navedem: »Golubice, zašto skrivaš liš?e? Tvoje liš?e ljepše od ružice.« »Skrivani lice jer j' upeklo sunce.« »Da ti nisam grana na putu?« »Ako sam, da se uklonim?« »Je l' se kriješ, što me ne begcnišeš, il' se bojiš da ne hrupi dragi?«

»Dragi došo — nema vis' ko do?i! Ne begcnišeš li, a ti u bezistan pa proberi.« »Probiro sam svašta dosta, al' mi na te merak osta, jer si lijepa kita cvijeta, koja nije još nosila, pa si bejturana, koja nije još trgana, pa si stasa umiljata, kao da si nanizala od bisera i od suhog zlata.« »To je za me velika hvala, al' poslušaj mojeg hala: otkad sam te upoznala, robom sam ti postala; ne mogu ni jesti ni piti ni pravo misliti, ve? samo tih uzdišem, kao da dušu izdišem.« »Lanska bajraniska! Slatka kad si taka! deder malo bliže kro?i, da ti vidim eme o?i i visoko tvoje ?elo sjajno moje ogledalo. Da te smijeni po pasu spopasti, griskao bih te kao miš kajasu, slatka reza?ijo! Medom bih te hranio, u kašici stopio, u še?eru popio.« »Aman! aman! pa po stari zeman, a ti pod sadašnji plan, u meni izgori džan, kao na vatri patlidžan! Heni daje srce trenica, a nož ledenica, odmah bih se zbola,« »Deder, da vidim i porinu kanat od soka?nila vrata. Ona vrisnu i pobježe niz avliju. Premda je poslije opet vrata pritvorio, ipak se ona nije htjela povratiti. Kad je video daje ?ekanje uzaludno, pode dalje, a kad bijaše podaleko odmaknuo od njene ku?e, ?uje kako ona udara uz muzike i pjeva:

»Ne ašikuj Mujo,
Ne veži sevdaha,
Jere od sevdaha
Goreg jada nema.«

Ako djevojka nije zadovoljna momkom koji je došao da ašikuje, ili ako ?eka svog dragoga, onda ?e se u razgovoru po?eti, kao bajagi, odazivati, a kad je momak zapita: »Tko te to zove?« ona ?e: »Zove me nana, da pitu kuham« — ili: »Boji se nana da ne hnipi dedo« itd.

Ovako ašikuju momak i djevojka u Sarajevu. U drugim mjestima ašikuju isto tako, samo što nije svuda ista igra rije?ima.

Kada momei vide da je jedan momak »curu« zavolio i s njom ašikovati po?eo, pa da i ona njega voli, rijetko ?e joj drugi na ašikovanje do?i, a da i do?e bilo bi mu uzalud. Dok ne do?e pravi, djevojka se ne?e pokazati niti ?e mu na vrata iza?i. Ako je on slu?ajno na vratima zate?e, ona ?e se, kako vidjesmo, izgovoriti sa nenom ili dedom ili kako druk?ije, samo da ne mora s njime ašikovati.

Ima i takovih djevojaka koje ne mogu da sebi odaberu starnoga momka, nego ašikuju sad s ovim sad s onim, kako im ve? koji na ašikovanje do?e. Ako je takova djevojka lijepa, naravno je da ?e se u nju po više momaka zaljubiti, te joj na ašikovanje dolaziti. Ako se u isto vrijeme pred vratima ili ku?om takove djevojke sastanu po dva, tri ili više momaka, ne?e ni jedan da uzmakne, nego zametnu kavgu pa se ?esto potuku i iskrvare, a bilo je ve? i mrtvih glava.

Momci nose svojim djevojkama, a osobito ako su s njima dulje vremena ašikovali, razne darove kao smokve, partokole, naran?e, limunove, reza?ije, grož?ice i drugo koješta. Djevojke opet daju momeima kite cvije?a, gurabije, je?erme, ?evrme i jabuke. Darove daju jedan drugomu ili iz ruke u ruku, ili ih šalju po kakovom djetetu ili staroj neni, koja ?e kraj dara i kakovu poruku donijeti. ?im djevojka s momkom dulje ašikuje, tim je slobodnija, pa ne samo da mu daje darove, nego ga, ako prolazi pokraj njezine ku?e i sama na ašikovanje zove. Rije?ima ga zovnuti ne može i ne smije, nego se hita na njega cvije?em i jabukama:

Mehemedi majka karala:

*»Mehemedi živ ne bio u majke
Otkle tebi te tolike jabuke?
Sve mi majko nabacale djevojke,
Ponajviš i najljepšu Humusa.«*

Ako je momak lijep, dogodi se da se u njega i po koja udata žena zaljubi, pa se i ona hita na njega jabukama:

*»Ne fali se faljeni Alaga,
Ja uranih rano u džamiju,
Tvoja ljuba na vрати bijaše,
Sve se na me hita jabukama.«*

Kada momak sa djevojkom dugo ašikuje pa se vrlo vole ili ako su si ve? i rije? zadali te se smatruju kao svoji, dolazi joj on ne samo petkom, nego i u druge dane na ašikovanje, ali u ku?u ne smije dok nije djevojke vjen?ao.

Djeca odli?nih i uglednih roditelja ne ašikuju nikada; barem ne javno, nego se žene i udaju ponajviše posredovanjem rodica i drugih žena ili na želju ili zapovijed svojih roditelja. Djevoja?ki roditelji nastoje pri tome da im se k?i uda u što odli?niju ku?u, a momkov otac ne bi nipošto dozvolio da mu se sin oženi kakovom sirotom ili djevojkom niska roda, ili koja nije iz begovske ili aginske ku?e. Pravilo je da begovski sinovi žene begovske, a aginski aginske k?eri. Kod toga ne pitaju roditelji mnogo da li im sin voli djevojku koju su oni odabrali, ili da H ?e djevojka ljubiti svog budu?eg muža. Zbog toga ima još i danas u begovskim i aginskim ku?ama mnogo slu?ajeva da momak ne vidi djevojke dok je nije vjen?ao i u halva t sveo. To nam dokazuje i narodna pjesma: momkov otac zaprosio djevojku, a ona poru?uje momku da joj za jengibulu pošalje Omerbegovicu,

koja ju je tri puta vidjela, da ga njezin rod ne prevari i da mu drugu djevojku ne podmetne.

»*Drag dragane beže Mustaj-beže!
Kada pojdu ki?eni svatovi,
Ne šalji mi neznani jengija.
Ve?e strinu Omerbegovicu,
Ona me je tri puta vidjela.*«

Dogodi se da se djevojka iznevjeri svomu dragomu pa da se s dmgom zaašikuje. Po narodnoj pjesmi kune momak nevjernu djevojku:

»*Ah Boga ti gizdava divojko,
Kamo t' vira, u putu te srila,
Kamo t' kletva, u dvoru te slegla?*«

I momak ostavi nekada djevojku, pa i ona njega kune:

»*Sad na tebi zelena dolama,
A do sutra zelena travica.
Sad na tebi bijela košulja,
A sutra ti bijel ?efin bio.
U ruci ti sedefli tambura,
A sutra ti ham pamuk metali.
Sada jesu prid mojim pendžerom,
Sutra do podne prid džamijom bio.*«

Teška li je djevoja?ka kletva! Koga je jauklja, draga, uklela, toga ?e sjegurno i Bog kazniti:

»*Od jada ga glava zabolila,
Na srdašeu i umni ho?e.
Kad je bilo oko pola dana,
Svit prominu Še?er Salih-aga.*«

Ali ne samo da nevjerni momak trpi na ovome svijetu, nego nema ni u grobu mira. Majka ide na grob svome sinu Še?er Salih-agu, pa ga pita:

»*Drago dite Še?er Salih-aga,
Je li tebi crna zemlja teška,
Je l' t' obi?no u mubare? zemlji?
Jesu li ti šimšir daske teške,*

*Je l' se zemlja u o?i nasula?«
*Iz mezara nešto progovara:
 »O Boga mi moja mila majko,
 Nije meni crna zemlja teška,
 Jest obi?no u mubare? zemlji.
 Nisu meni šimšir daske teške,
 Nije m' se zemlja u o?i nasula,
 Teške su mi moje drage suze.«**

Ili:

*»Draga mi se u zmiju utvorila,
 O?i pije, u per?in se krije.«*

U najviše slu?ajeva ljubav je izme?u momka i djevojke stalna, pa obi?no ni roditelji ne brane da im sin uzme ljubljenu djevojku i da je ku?i dovede. Ako roditelji ne daju da momak oženi djevojku koju je on zavolio, ili ne dadu djevojci da po?e za ljubljena momka, tuguje ona za njim:

*»Ibro puce, pu?e moje srce,
 Tvoje za mnom, a moje za tobom.«*

Ili:

*»Dok se s dušom rastanula,
 Sto puta dragog spomenula.«*

Po narodnoj pjesmi ljubav je izme?u momka i djevojke tako velika, da oni jedno bez drugoga živjeti ne mogu, pa ?e rade i umrijeti nego da se jedno drugome iznevjeri. Roditelji su Muju silom oženili, silom mu i djevojku doveli. Kada je bilo uve?er poslije vjen?anja, uvedoše mladoženju u halvat, ali Mujo umjesto da ide djevojci, sjedne na »scpetli sanduke«, uzme »sedefli« tamburu i pjeva:

*»Sada misli Hata Hadiagina,
 Da ja ljubi puhli duvak skidam.
 Ne?u, Hato, ti mi živa bila
 I tako mi ti su?ena bila.
 Opet misli Hata Hadiagina,
 Da ja ljubim prebijelo lice.
 Ne?u, Hato, ti mi uva bila,
 I tako mi ti su?ena bila.«*

Iza. toga okreće se neljubljenoj djevojci, a sada svojoj ženi, pa govori:

»Lipa ti si gizdava divojko,
I lipša si i bilja od Hate,
Ali nisi mome srcu draga.
Mila mije Hata Hadžagina.«

Rekavši to uze »nože okovate« pa se ubije pred o?ima dovedene, a ncljubljene žene:

»Pa s' udari noiem u srdašce,
Na nožu je srce izvadio
Na karmama bijele džigere.«

I devojka ljubi dragoga, pa ?e i ona za njega umrijeti. Hate Hadžagina sjedi kod prozora, veze sitan vezak i misli na svoga Milju. Sjede?i tako, pogleda na sokak i opazi sprovod. Nešto ju u srcu zazebe, pa upita svoju strinu: »Koga to nose?« Kad joj strina re?e, da je to Mujo ?elebija, uhvati ona nožice, koje su joj pri ruci bile:

»Pa s' udari njima u srdašce,
Na njima je srce izvadila.«

Ljubav ni smr?u ne prestaje. Ljubavnici i u zemlji uzdišu jedno za drugim. Zato treba momka ukopati kraj ljubljene djevojke, da ini barem u zemlji bude lakše:

»Uporeda njih u kopaše,
Kroz mezare ruke promoliše.
Metnuše im u bijele ruke,
Metnuše im crvene jabuke,
Kad se prenu nek se poigraju.«

Na grobovima onih koji su od ljubavi umrli ni?e cvije?e i drve?e. Kada su drugoga jutra pošle »dvi žalosne majke«, majka Mujina i Hatina, na grob svoje djece, vide da je nad grobom Muje nikla borika, na grobu Hate nižica:

»Više Muje zelena borika,
Više Hate rumena ružica.
Borika se oko ruže vija,
Kano Mujo oko uve Hate,
A ruta se oko bora vija,
Kano Hata oko živog Muje.«

Ako roditelji brane k?eri da pode za momka koga ona voli i s kojim je dulje vremena, bilo javno ili tajno ašikovala, ili mu se obe?ala dogovori se s njim ili usmeno ili po kakovoj pouzdanoj ženi o otmici.³⁸ U stanoviti dan i odre?eni sat, obi?no u gluho doba no?i, ode djevojka sa sudima na

vrelo, kao da ?e vode zagrabit. Kod vrela do?eka je dragi sa nekoliko svojih jarana, drugova, i odvede je svojoj ku?i. Ako na djevojku paze pa ona ne može da iz ku?e iza?e, pozove momak nekoliko pouzdanih drugova da mu budu pri ruci, ako se u nevolji nade, i do?e u ure?eni dan i sat u avlju djevojke.

Dotle je i djevojka pribrala nešto svoga ruha i nakita i ?eka u tnuci, u strahu i brizi, kada ?e joj dragi do?i. Kada je on došao, baca kamen?i?e ili zemlju na dragine prozore. Djevojka otvorila polagano prozor i dobaci momku najprije svoje ruho i nakit, a onda sama iza?e. Ako je ku?a na boj, prisloni momak ljestve na prozor, a ona se po njima spusti na zemlju.

Kako je pogibeljno i?i u otmicu, pripovijeda nam Fejzi-beg u »Zborniku za narodni život i običaje južnih Slavena«, koji je i sam u jednoj otmici sudjelovao. Evo što nam on pripovijeda: »Prije dvije godine imao sam sre?u, koju si više ne bih želio, da vidim kako cura pribjegne.

Pošao ja s jednim mojim prijateljem s poslom u Bosanski Petrovac na dernek, vašar, a s nama se uputi i jedan od mojih ro?aka, da i on osejri, vidi, taj ?uveni dernek petrova?ki. Moj je prijatelj bio u bližnjem rodu s nekim begom Kulenovi?eni pa je, ?im snio stigli u Petrovac, odmah krenuo ku?i toga bega skupa s mojim ro?akom, jer se je moj ro?ak, bar kako veli, dobro poznavao s begom, a valjda je i znao da beg ima k?erku na zahvalu, pa je za hator nije postao musafironi njezinoga oca, a ja sam otisao u »babinu ku?u«, u han. Svaki bi mi dan pripovijedao što mu se te no?i dogodilo ašiku?i. Jedno? se prestrašio od njezinog babe, drugi put od sluge, tre?i put je nešto klapnulo itd.

Jedne no?i pomoli se moj ro?ak sav u znoju i goloj vodi: »Ustaj ako Boga znaš! Eno cure, ?eka na vratima. Ja sam joj zado vjeru da ?u je no?as izvesti pa kad bih glavom platio!«

Meni stadoše o?i od ?uda, a on me zgrabi za ruku i povu?e za sobom. Ja mu po?nem razlagati kako je to preve? naglo i opasno, ali on me ne htjede ni da ?uje. Vidiv ja da je sve za badava što ja zube tupim, pokorim se sili i do?emo do begova dvora. U?emo u avliju. Avlija široka kao polje, mjesec bijaše zašo za oblak, pa u onoj sumra?ini ?ini mi se, što god ugledam, daje kakav ljudski stvor koji ?e nas iznenada napasti. Ina?e je vladala mrtva tišina. U ku?i ne bijaše svjetla, znak daje sve ospalo.

Mi prije?emo preko avlige, šuljaju?i se, kao da smo došli na robiju. Sve mi je kapa rasla od straha, a Zub o Zub udarao, kao da me je spopala trostnika groznica.

Kad smo prešli preko avlige, do?emo do jednih vratašca koja su vodila u harem. Cura je za vratima ?ekala. ?im je moj ro?ak zovnu, odmah se ukaza zavijena, a uz nju, mislim, hizme?arica, ili aš?i kaduna. Ja po obi?aju stani darujem, a ona mi u teslimi, preda, djevojku i odmah se brže-bolje povrati u ku?u. Ja uzmem mladu ispod ruke i povedem je preko avlige do soka?inije vrata. Mi se tako šuljasmo, kad se najedanput ukaza pred nama nekakva krupna Ijudeskara i meni se u?ini u onom strahu daje glavom nebo podbo?ila. Ja stanem kao ukopan, a moj ro?ak, koji idaše za nama sa golin dugijem nožem u ruci, sko?i pred tu neman i re?e: »Stojane! dina mi ti pare valjati ne?e!« Stojan ne re?e ništa, a on mu nešta izvadi i stisne u ruku: »Idi, probudi Sulju i pomozi mi izvesti konje iz podnima«, — a na to mu opet nešta kljuknu u ruku: »Ne boj se, beže, sve ?e dobro biti«. Ja i mlada stajasmo kao okamenjeni. Stojan obukao ?arape konjima na noge, pa ih vodi preko avlige. Bit ?e da mu to nije prvina. Konji bijahu upregnuti i mi se brže-bolje popesmo na kola. Jurili smo: kud je brdu — kasom, a kud strmo i ravan, tuda skokom, dok ne dodosmo negdje pred zoni u Klju?, šest sabata od Petrovca. Ja sam se još isti dan vratio u Petrovac, a ro?ak je tu predanio i do?ekao svatove koji su ?ak iz Varcar-Vakufa išli pred njega i preksutradan pjevaju?i i puškaraju?i

dopratili ih do njihovoga dvora.

S po?etka se nekoliko dana ljutili mladini roditelji što je otišla bez njihovog izuna, dozvole, ali kasnije, kao što to obi?no biva, su se izmirili.«

Otmice nijesu danas više toliko u obi?aju kao u prijašnja vremena, kada je skoro svaki momak, makar i pro forma, morao da ugrabi djevojku, ali nijesu ni odviše rijetke, i zato se više puta ?uje da je ovaj ili onaj momak oteo ovu ili onu djevojku. Djevoj?ini se roditelji dugo ljute na svoga novoga zeta i na neposlušnu k?erku, te im ne smiju zadugo ni on ni ona na o?i; ali napokon popuste, pa se pomire s njima.

Ako momkovi roditelji ne dozvole da ini sin uzme djevojku koju je zavolio, dogodi se da iza?e iz o?eve ku?e i da po?ne novo gospodarstvo. Ako mu sada otac ne da njegovoga dijela, mu?i se kako zna da prehrani sebe i svoju ženu.

Ima slu?ajeva da se momak zaljubi u djevojku, a ona ne?e ni da ?uje o njemu, jer ga ne voli, ili jer je niska roda, ili jer je lola, i ina?e loša glasa. U tom slu?aju vreba momak na djevojku, pa ako mu se desi prilika da je uvreba gdje na zgodnom mjestu, on ju, ili sam ili uz pomo? koga druga, zgrabi u nani?aj i ku?i odnese. Ako tako ne ide, nastoji on u sporazumu sa svojom materom da njezina mati do?e sa djevojkom njegovoj materi u posjete. Onda on jednostavno djevojku zaustavi i ne da joj da iz ku?e iza?e. Ako ni to ne uspije, gleda da je gdje na sokaku uvreba, pa joj raspara dimije. To doduše ne?e u?initi nijedan pošten momak, jer je to u o?ima Muslimana najve?a prostota, a osim toga je takav ?in kažnjiv po šerijatu sa zatvorom do tri godine, ali je onaj momak svoju svrhu polu?io, djevojka je pod »mahanom« i roditelji mu je, ho?eš-ne?eš, moraju dati jer se takova djevojka više udati ne može.

Ako je momak ili djevojka, ili oboje iz kakove ugledne, begovske ili aginske ku?e, ne usu?uje se on oteti djevojke, niti ona smije da k njemu prebjegne, jer bi to bila sramota ne samo za njih nego i za njihove roditelje, ali se ipak po koji put i taki slu?aj desi. Momak odli?nih roditelja obi?no posluša svoje roditelje i uzme za ženu onu djevojku koju su mu oni odabrali, a djevojka polazi, ako i ne draga srca, za momka koga su joj odredili. Da djeca odli?nih roditelja i u takvim stvarima slušaju svoje roditelje, uzrokom je prije svega dobar ku?ni uzgoj, zatim ljubav i dužno poštovanje naspram oca i majke, te obzir na odli?ni rod, a napokon i strah da ih otac ne razbaštini, jer je on neograni?eni gospodar svoga dobra pa ga može ostaviti bilo džamiji ili vakufu, bilo komu drugomu.

Život i obi?aji muslimana u BiH, Sarajevo, Dobra knjiga, 2009

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.